

КОМУНІКАТИВНИЙ РЕСУРС ЗАКОНОТВОРЕННЯ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Розглянуто роль і місце парламенту у формуванні інформаційних ресурсів законотворення, що забезпечує функціональність національної пам'яті мовою законів. Звертається увага на діяльність профільних комітетів щодо підготовки законодавчих актів, пов'язаних із захистом культурної спадщини України, окремих верств громадян, що потребують соціальної підтримки. Зроблено висновок про важливість імплементації українського законодавства щодо культури відповідно європейським стандартам.

Ключові слова: національна пам'ять, парламент, культурна спадщина, соціальний захист.

Роль парламентів у формуванні правових засад національної ідентифікації суспільства залежить від рівня демократизації політичної системи. Традиційна повага до закону як найвищої форми суспільного договору є конструктивним засобом актуалізації змісту національної пам'яті. Закон закладає легітимну основу соціальної структуризації національної пам'яті, робить її дієвим учасником публічної сфери, яка формує правове поле держави. Ефективність дії закону, як джерела структуризації національної пам'яті, вбачається доцільним проаналізувати в контексті класичної моделі соціальної комунікації. Як відомо, її автором є провідний фахівець у галузі комунікативістики Г. Лассуел. Він виклав зазначену модель в переліку послідовних запитань: хто повідомляє – про що – в який спосіб – з якою метою – з яким ефектом.

Для з'ясування сутності дії закону на оптимізацію формування інформаційних ресурсів національної пам'яті та її соціальну стратифікацію важливо сконцентруватися на складових запропонованої схеми соціальної комунікації конкретно, оскільки її адаптація до тематики даного повідомлення дає можливість розкрити зміст процесу законотворення в частині визначення місця національної пам'яті в історичному, політичному і соціальному контекстах.

Перший етап комунікації, що має дати відповідь на питання «хто повідомляє», у площині законотворення передбачає аналіз можливостей депутатів як суб'єктів права законодавчої ініціативи згідно із Законом України «Про комітети Верховної Ради України». Їхня робота зосереджена у профільних комітетах парламенту. Таким чином, йдеться про визначення профільного парламентського комітету як суб'єкта соціальної комунікації. Для з'ясування ефективності дії цієї комунікації у напрямку активізації соціокультурних фреймів національної пам'яті варто вивчити законотворчі можливості профільних комітетів. Адже їхній потенціал обумовлюється відповідними повноваженнями. У свою чергу повноваження комітетів напряму залежать від предмету відання комітетів Верховної Ради України.

Про актуальність цієї проблеми свідчить порівняльний аналіз предметів видання профільних комітетів Верховної Ради України сьомого скликання. Збільшення їхньої кількості до 30 парламентських підрозділів не конкретизувало їх повноваження. Це багато у чому пояснюється тим, що в основу поділу тематичних ресурсів предметів видання не покладено єдиної основи поділу понять. Щоб пересвідчитися у цьому, достатньо зосередитися на «гуманітарній» групі комітетів, які наближені до сфер артикуляції фреймів національної пам'яті. Наприклад, питаннями утворення, формування, організації діяльності громадських об'єднань опікуються комітет з питань соціальної політики та праці; комітет з питань державного будівництва та місцевого самоврядування; комітет у справах пенсіонерів, ветеранів та інвалідів. Цілком прогнозованим є дублювання діяльності комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин відповідно із діяльністю комітету з питань європейської інтеграції та комітету у закордонних справах у напрямі законодавчого забезпечення зовнішніх відносин України у різних сферах співробітництва. Проте суперечливість зон впливу та сфер компетенції зазначених та інших суб'єктів соціальної комунікації у галузі законотворення не вичерпується зовнішніми межами. Існує внутрішня невизначеність обсягів компетенції в конкретних комітетах. У цьому плані доволі показовим є наближений до тематики дослідження комітет з питань культури та духовності. При вивченні предмета його видання, очевидною є така обмеженість атрибутивних ознак (коли сума видових рубрик не вичерпує зміст родової), яка дозволяє нівелювати законодавчо захищену категорію – приміром, поняття «охорона історико-культурної спадщини». Адже воно обмежується лише такими ознаками, як музейна справа, архівна справа, діяльність заповідників, вивезення, введення і повернення культурних цінностей. Вочевидь, що така структуризація правового поля тематичного законодавства є неоднозначною щодо таких формулювань. Також видається проблемною нерівнозначність окреслених напрямів діяльності, що мають несиметричний вектор повноважень, коли на одному рівні композиційного поділу перебувають різні категорії, а саме: «культурно-просвітницька діяльність», «мистецька діяльність», «охорона історико-культурної спадщини» поруч із «державною політикою у сфері розвитку та використання мов в Україні» та «державною політикою у сфері свободи совісті та релігійних організацій». Таким чином, аналіз інформаційного ресурсу предметів видання профільних комітетів за тематикою дослідження актуалізує наступні проблеми, що в кінцевому рахунку відбиватимуться на соціальному змісті національної пам'яті, а саме:

– створення альтернативних законопроектів, які матимуть взаємопоглинаючу дію, що уповільнюватиме прийняття парламентом результативного рішення;

– ускладнення однозначної автентичності в тлумаченні законодавчих термінів у галузевому законодавстві, особливо в процесі підготовки інкорпоративних законів та інших правових актів. Наприклад, у Законі України «Про

власність» застосовано поняття «Національні, культурні та історичні цінності». В «Основах законодавства про культуру» вжито кілька понять «пам'ятки історії та культури», «культурні цінності», «об'єкти національного культурного надбання». У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» «пам'ятки історії і культури, архітектури і містобудування».

Природно, що значною мірою справи унормувати законодавчі ініціативи у річище структуризації уповільнюються, а подекуди й руйнуються суб'єктами лобістської діяльності, що спрямована на створення варіативності у процесі прийняття рішень на законодавчому рівні. Через це виникає ситуація, коли назва закону обслуговує протилежний зміст. Наприклад, новий Закон України під назвою «Про перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації» скасовує Закон України «Про тимчасову заборону приватизації пам'яток культурної спадщини» і вводить норму, за якою «пам'ятка може бути приватизована за умови укладання майбутнім власником із відповідним органом охорони культурної спадщини попереднього договору про укладання в майбутньому охоронного договору на пам'ятку (її частину)». Таким чином відкривається шлях для приватизації історичної пам'ятки.

Наступний етап моделі соціальної комунікації передбачає відповідь на питання «про що повідомляє» її суб'єкт – у даному разі йдеться про тематичну спрямованість законів та інших актів, що їх приймає Верховна Рада України. У широкому розумінні весь корпус законів може розглядатися як соціальний, оскільки вони визначають відносини між різними індивідами та спільнотами, соціально-демографічними групами, а також між суспільством і соціальною організацією, суспільством і трудовими колективами, суспільством і родиною, суспільством і особистістю. Характерно, що соціальні закони є об'єктивними, оскільки нові покоління успадковують готові відносини, зв'язки, тенденції, сформовані також без їхньої участі. Із соціальними законами люди стикаються постійно. Вони підпорядковуються їхній дії або намагаються їх уникнути, пристосувати свою поведінку до них чи протестувати проти них.

Вочевидь, що сакральна природа соціальних законів має той комунікативний цикл, який діє симетрично, апелюючи до звичаєвих традицій, акумульованих у національній пам'яті, до створення якісних чинників формування фреймів «пам'яті майбутнього». Іншими словами, закон як комунікативна форма соціальних відносин неминуче моделює ситуацію, яка накопичуватиме енергетику індивідуальної, колективної, професійної, етнічної та іншої пам'яті.

Наприклад, резонансний Закон України «Про засади державної мовної політики» є проблемним не тільки з точки зору його негармонійності із європейською практикою. Відомо, що європейська хартія регіональних мов (мов нацменшин) не пов'язує визнання мови регіональною з певним відсотком представників нацменшин у загальному складі населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці; а також не передбачає прийняття органами

місцевого самоврядування спеціальних рішень про визначення території використання регіональних мов. Проте проблема полягає навіть не в цьому. Застосування зазначеного закону може спричинити той конфлікт інтерпретацій, який засвідчить організаційну, матеріальну й гуманітарну неспроможність його виконання у задекларованому обсязі. Серйозним сигналом у цьому контексті стала претензія болгарської громади, висловлена під час парламентських слухань у Верховній Раді України щодо відмови фінансування видання культурологічної літератури болгарською мовою за програмою «Українська книга».

До категорій національної пам'яті помітно наближені меморіальні закони. У правовому полі держави вони посідають особливе місце. Зазначені закони віддзеркалюють еволюцію сюжетів національної пам'яті, що є інструментарієм історичної політики чи правового забезпечення використання національної пам'яті в комунікативних інституціях політичної системи. У контексті законотворчих ініціатив, можливо, доречно виокремити два основних типи історичної пам'яті. Це, з одного боку, «духовна пам'ять», що ґрунтується на успадкованих традиціях, зокрема звичаєвого права, а з іншого – «санкціонована», яка моделюється механізмами історичних інтерпретацій та оцінок. Саме остання і є як метою, так і суб'єктом моделювання меморіальних законів. Проблема регулювання історичної пам'яті є доволі поширеною в Європі, особливо в постсоціалістичних країнах. До речі, у цьому зв'язку буде незайвим згадати квітневий меседж від парламенту сусідньої держави про законопроект щодо визнання ОУН–УПА злочинними організаціями. Україна має свій шлях створення законів, що регламентують національну пам'ять. Безумовно, що до меморіальних належить Закон «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», який проголосив Голодомор геноцидом українського народу. У ньому зазначено, що публічне заперечення Голодомору 1932–1933 років визнається протиправною дією.

Як відомо, будь-які категоричності, особливо у царині національних трагедій, можуть закласти психологічні, соціокультурні, політичні проблеми на рівні так званих «відкладених конфліктів» у суспільстві. При цьому треба взяти до уваги, що у керма таких закріплених у меморіальних законах нормах завжди перебуватиме протистояння різних інтересів та концепцій. Гуманітарні інтереси мають динамічний характер. І на певних етапах розвитку суспільства вони можуть не співпадати. Це обумовлює певний дисбаланс загального розвитку, що містить загрозу конфронтації. Зрозуміло, що в політичних інтєресах безпосередньо відбивається ставлення членів суспільства до політичної влади. Відсутність злагоди між політичними інтересами різних соціальних груп, прошарків між собою, з одного боку, та з інтересами представників владних інституцій з іншого, призводить не тільки до загострення соціальних протиріч, але й до створення такої ситуації, коли вона набуває ознак конфлікту. Також важливо взяти до уваги, що політичні інтереси є базою для формування політичних поглядів, суспільних настроїв, ідеологічних позицій,

на основі яких відбувається відбір тих пріоритетів, які можуть структурувати законодавство, у тому числі меморіальні закони. У цьому плані Закон про Голодомор в Україні є доволі показовим. Він викликав широкий суспільний резонанс, який за змістом був спорідненим, до тих комунікативних викликів, що з'явилися в інших країнах як результат ухвалення схожих за змістом національних меморіальних законів. При зосередженні уваги дослідників-науковців, громадськості, політиків на зазначеному законі, дещо відійшли на задній план інші нормативно-правові акти галузевого законодавства, котрі за змістом кореспондуються із меморіальними законами. Йдеться про правове визнання та соціальний захист громадян України – особливої групи людей: потерпілих від тоталітарного режиму, техногенних катастроф, а також тих, хто через особливий збіг обставин потребує підвищеної уваги з боку держави. Такі громадяни, передовсім жертви нацистських переслідувань, політичних репресій, ветерани війни, колишні військовополонені, остарбайтери, діти війни, інваліди-чорнобильці, воїни-афганці, складають особливий соціальний прошарок, який має характерну ціннісну орієнтацію, багато у чому власну і болісну біографічну пам'ять, властиві їхньому соціальному становищу мотивації дій та пропозицій. Характерно, що багато у чому саме правове поле структурує ці прошарки та артикулює їхні соціальні інтереси. У цьому плані доволі показовим видається Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». Через свою тематичну наближеність до мети нашого дослідження він може бути розглянутий докладніше.

Як відомо, політика сталінського режиму, спрямована на совєтизацію української ідентичності та створення нової спільноти під назвою «радянський народ», призвела до численних жертв репресивного механізму тоталітарного режиму в СРСР. За таких умов набувало актуальності збереження історичної пам'яті як складової консолідації нації та розбудови української державності, національної свідомості та культури українського народу, що є необхідною умовою побудови демократичного суспільства. Закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» спрямований на реалізацію окреслених проблем у правовому полі держави. У преамбулі Закону зазначено, що в період громадянської війни й наступні десятиріччя, в Україні пролилося багато людської крові. Мільйони безвинних людей на підставі антигуманних і антидемократичних законів та внаслідок прямого беззаконня і свавілля зазнали переслідувань за свою політичну діяльність, висловлювання та релігійні переконання. Особливо тяжкою спадщиною минулого є масові репресії, які чинилися сталінським режимом та його провідниками в республіці.

Важливо, що у Законі межі реабілітації не обмежувалися так званим «періодом сталінізму», коли беззаконня переважно визначалося 30-ми-початком 50-х рр. XX ст. Натомість наголошувалося, що реабілітація жертв політичних репресій повинна охоплювати весь період після 1917 р. до моменту набрання чинності цього Закону, і поширюватися на осіб, необґрунтовано засуджених за цей час судами України або репресованих на території республіки іншими

державними органами у будь-якій формі, включаючи: позбавлення життя або волі, переселення у примусовому порядку, вислання і заслання за межі республіки, позбавлення громадянства, примусове заборонення до лікувальних закладів, позбавлення чи обмеження інших громадських прав або свобод з мотивів політичного, соціального, класового, національного і релігійного характеру.

Важливо, що Закон унормував три основні комплекси правових норм, які визначають зміст реабілітації жертв політичних репресій в Україні.

По-перше, визначається коло осіб, які визнаються реабілітованими, а саме: засуджені за антирадянську агітацію та пропаганду; за поширення завідомо неправдивих вигадок, що порочать радянський та суспільний лад; порушення законів про відокремлення церкви від держави і школи від церкви; посягання на особу та права громадян під приводом справляння релігійних обрядів. Щоправда Закон поряд із конкретизацією осіб, які мають бути реабілітованими, містить ширше за змістом формулювання, а саме: передбачає реабілітацію всіх громадян, засланих і висланих з постійного місця проживання та позбавлених майна за рішенням органів державної влади і управління з політичних, соціальних, національних, релігійних та інших мотивів під приводом боротьби з куркульством, противниками колективізації, зокрема «бандпособниками» та їхніми сім'ями.

По-друге, Законом передбачені компенсаційні відшкодування у формі грошових виплат, а саме: встановити для осіб, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі або примусового заборонення до лікувальних закладів і згодом реабілітованих, грошову компенсацію.

По-третє, Закон надав можливість із певними застереженнями повернення реабілітованому або його спадкоємцям вилученого майна та будівлі. Водночас у Законі ці заходи видаються до певної міри декларативними, оскільки сам порядок виплати компенсації, повернення майна або відшкодування його вартості реабілітованим регулюється положеннями, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. Так само на розсуд центрального органу виконавчої влади віддано право вирішувати порядок надання реабілітованим ряду інших преференцій.

Реалізація цього Закону органами судової влади актуалізувала проблему невизначеності, двозначності окремих його положень, і в кінцевому результаті обумовила виникнення відповідних нормативно-правових актів. У зв'язку із цим, Верховна Рада України 24 грудня 1993 р. прийняла Постанову «Про тлумачення Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», в якій роз'яснювалося, що політичний мотив репресій – це застосування державою примусових заходів щодо противників Радянської влади у вигляді пред'явлення обвинувачення у вчиненні політичного (контрреволюційного) злочину або визнання особи соціально небезпечною у політичному відношенні за наявності достовірних матеріалів, застосування на цих підставах репресій у судовому порядку.

У даному разі зазначена постанова віддзеркалює втрачені нині повноваження парламенту України тлумачити ухвалені законодавцем нормативно-правові акти. Проблема збереження саме за Верховною Радою України права на конкретизацією, розширення чи звуження змісту закону несиметричними щодо нього нормативно-правовими актами (власне постановами), була розв'язана після прийняття Конституції України та ухваленого згодом Закону «Про Конституційний суд України». В принципі це можна розглядати як одну із причин зростання питомої ваги так званих інкорпоративних законів, які імплантуються у формі доповнень і змін до основного, базового закону.

Проте попри зміни, внесені до Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», він залишається проблемним у частині механізмів його реалізації через понятійну неузгодженість, певне делегування повноважень щодо його виконання, технічні вади правової техніки та відсутність економічних можливостей дотримання пільгових зобов'язань держави перед реабілітованими та членами їхніх сімей. Таким чином Закон вимагає вдосконалення з урахуванням пропозицій, що надходять від зацікавлених осіб, громадських і правозахисних організацій.

Щоправда коло прогнозованих пропозицій зазвичай обмежуватиметься переважно економічними питаннями, пов'язаними із актуалізацією, персоналізацією та перерозподілом відповідних преференцій. Водночас сама філософія тематично споріднених меморіальних законів передбачає політичну оцінку певних історичних подій. Як вже зазначалося, така практика не має однозначних оцінок як у науковому середовищі, так і в колах громадськості. Проте, оскільки така тенденція зберігається, ми маємо врахувати й факти її поширення у правовому полі. До певної міри наслідком чи виявом супровідної, а можливо, випереджувальної дії є реалізована потреба у сакралізації об'єктів історичної пам'яті. Вона, зокрема, виявляється у соціальному прагненні до вшанування на законодавчому рівні політичних діячів і видатних осіб, що зробили політичний внесок у розвиток науки, культури тощо.

За останні двадцять років це питання набуло загостреної політизації в принципі з відомих причин.

Народні ініціативи, спрямовані на меморіальну матеріалізацію фреймів національної пам'яті, переважно були сконцентровані у межах відповідних повноважень органів місцевого самоврядування. Проблема упорядкування цих процесів на законодавчому рівні актуалізувала прийняття парламентом у 2012 р. Закону України «Про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій».

Предмет і сфера нового акту визначені як регулювання відносин, «що виникають у зв'язку з присвоєнням юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам..., імен (псевдонімів) суспільно-політичних і громадських діячів, захисників Вітчизни, восначальників, діячів науки, освіти, культури

та інших сфер суспільного життя, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій...». Простіше кажучи, саме цей акт віднині визначатиме, коли і в якому порядку певний заклад чи об'єкт зможуть розширювати свою назву зі словом «імені». Серед низки постанов звертає на себе увагу насамперед норма про те, що: «Юридичним особам та об'єктам права власності ім'я фізичної особи присвоюється лише після її смерті. Рішення про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності імен фізичних осіб не є підставою виникнення прав інтелектуальної власності у третіх осіб». Присвоєння за Законом вимагає попереднього громадського обговорення, порядок якого встановлюється Кабінетом Міністрів України, та згоди «відповідного трудового колективу».

Описані вище та інші вимоги Закону поширюються й на юридичних осіб і майнові об'єкти приватної форми власності. У цьому зв'язку слід звернути увагу, що Закон не відповідає на питання, чим регульоване присвоєння людських імен або історичних назв відрізняється від інших форм використання таких у найменуваннях юридичних осіб. Це не має особливого значення у більшості випадків, на які розрахований Закон, коли такі імена й назви присвоюватимуться об'єктам державної чи комунальної власності, зокрема вулицям, скверам, суднам, літальним апаратам тощо. Однак якщо йтиметься про найменування приватних юридичних осіб, то можливі питання, адже у деяких видах бізнесу (наприклад, юридичному, дизайнерському тощо) використання власних імен у назвах доволі поширене явище. Природно, що результативність дії подібних законів перебуватиме у публічній сфері. Він безпосередньо пов'язаний із так званими народними ініціативами, які подекуди режисуються учасниками політичної боротьби. Для них експлуатація сюжетів національної пам'яті належить до інструментарію проходження до влади.

Зрозуміло, що результативною ознакою комунікації є визначення її ефективності. Постає питання про те, яким чином діють закони, пов'язані із соціальним змістом національної пам'яті? На прикладі правових колізій навколо пенсійної реформи наочним видається той факт, що пенсії, які є індикаторами «трудова біографія» громадян, є не лише економічною, а багато у чому сакральною категорією національної пам'яті. Очевидна соціальна несправедливість нинішнього пенсійного законодавства отримала, як це не парадоксально, конституційний захист: ст. 22 Основного Закону, в якій зазначено, що «при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод». Водночас ця норма, що трактувалася вибірково, передовсім на захист елітних пенсій, аж ніяк не завадила прийняти Закон України «Про Державний бюджет на 2013 р.» з відповідними постановами (цитую): «Установити, що у 2013 році положення (іде перелік соціально захищених статей – Авт.) законів України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян

похилого віку», «Про соціальний захист дітей війни» застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів Державного бюджету України». Іншими словами, держава, не гарантуючи виконання закону, загострює проблему стратифікації соціального невдоволення і, відповідно, форматує негативні складові змісту національної пам'яті. На такому тлі неспроможності економічних преференцій видається доречним згадати відоме висловлювання: «Якщо в казні не вистачає діамантів, згадайте про троянди». Іншими словами, йдеться про актуалізацію змісту Закону України «Про державні нагороди». Відомо, що з року в рік кількість осіб, відзначених державними нагородами, зростає. Проте збагачення публічної сфери відповідними іменами відбувається непропорційно щодо процесу нагородження. Вочевидь, лише час визначатиме місце конкретної особи в історії держави.

У зазначеному контексті помітна комунікативна роль належить Верховній Раді, яка відповідно до своїх повноважень на рівні нормативно-правових актів ініціює відзначення пам'ятних дат історичних подій та вшанування пам'яті видатних осіб. Для прикладу, лише в минулому 2012 р. парламент ухвалив понад 50 відповідних постанов, зокрема «Про відзначення 75-річчя з дня народження Героя України Василя Стуса», «Про відзначення 125-річчя з дня народження двічі Героя Радянського Союзу Сидора Артемовича Ковпака», «Про відзначення 75-річчя з дня народження Героя України В'ячеслава Чорновола», «Про відзначення 110-річчя двічі Героя Радянського Союзу Кирила Семеновича Москаленка», «Про відзначення 120-річчя з дня народження Патріарха Йосипа Сліпого», «Про відзначення 100-річчя з дня народження Михайла Панасовича Стельмаха», «Про відзначення 360-річчя з дня часу битви під Батогом», «Про відзначення 70-річчя героїчної оборони Керчі та Севастополя від німецько-фашистських загарбників у 1942 році», «Про відзначення 150-річчя Державного Гімну України» (вірш Павла Чубинського).

Перелік зазначених постанов побудований таким чином, щоб дати наочне уявлення про можливу гармонізацію вшанування історичних подій та видатних постатей. Їхня можлива контрастність може не стати на заваді законотворчому процесові, якщо мова парламентського дискурсу побудована на засадах домовленості та толерантного компромісу. Як свідчить практика нещодавніх дебатів і апріорного несприйняття ідеологічних опонентів у Верховній Раді України сьомого скликання, механізм пошуку компромісів у нинішніх депутатів ще попереду. У зазначеному контексті варто згадати механізм домовленостей під час постатейного голосування тексту Конституції України у 1996 році.

Аналіз змісту нормативно-правових актів Верховної Ради України про відзначення пам'ятних дат і вшанування пам'яті видатних осіб дозволяє зробити висновок про посилення контрольної функції парламенту за їх виконанням. У який спосіб це можна зробити? Адже всі постанови Верховної Ради України зазначеної тематики мають суто рекомендаційний характер. Якщо, наприклад,

парламент дає доручення Українському інституту національної пам'яті видавати науково-документальну збірку, присвячену подіям під Крутами, то варто було б й зазначити джерела фінансування цього заходу. До речі, можливо, саме з причин рекомендаційної невизначеності залишається відкритою рекомендація «здійснити ремонт пам'ятників», пам'ятних знаків, реконструкцію музеїв, благоустрій місць, пов'язаних з історією видатного керівника партизанського руху Сидора Артемовича Ковпака. Таким чином, ухвалення парламентом зазначених постанов актуалізує проблему узгодження результативної комунікації між законодавчою і виконавчою гілками влади, органами місцевого самоврядування не лише з метою реалізації програм дій, а й уникнення дискредитації добрих намірів в очах громадськості через їхнє невиконання.

Відомо, що парламент як не лише єдиний законодавчий, але й вищий представницький орган, власне, і покликаний представляти інтереси виборців. Проте «загального» інтересу не може існувати без конкретизації інтересів груп: етнічних, професійних, гендерних, регіональних тощо. Потреба у конкретизації інтересів обумовлює пошук оптимальних й ефективних форм його виміру. У цьому контексті заслуговує на увагу вивчення комунікативних ресурсів громадських рад, створених при комітетах Верховної Ради України, а також експертних груп, сформованих із спеціалістів державних аналітично-наукових інституцій, зокрема й працівників Українського інституту національної пам'яті. Відчуття потреби у соціалізації законотворення із врахуванням представницьких інтересів помітно активізувало створення у парламенті нинішнього сьомого скликання понад 20 міжфракційних депутатських об'єднань. Зокрема, об'єднання «Рівні можливості», «Миколаївщина», «Нова Сумщина», «За рідну Дніпропетровщину», «Україна-Вірменія», «Буковина», «Львівщина», «За міжнаціональну злагоду», «На підтримку української православної церкви» тощо. У разі наповнення цих об'єднань змістом конкретної роботи найближчим часом можна очікувати законодавчі ініціативи зазначених суб'єктів, які використовуватимуть інформаційні ресурси національної пам'яті для формування електоральних симпатій у відповідних регіонах та соціальних групах.

Природно, що прогнозування суспільних резонансів, яке спричиняє вітчизняне законодавство, неможливе без врахування історичного досвіду парламенту, передовсім у публічній сфері.

У цьому плані перспективним видається аналіз преси як джерела соціальних очікувань та оцінок процесу законотворення.

При цьому вбачається ефективним застосування хронологічного методу порівняльного аналізу. Для прикладу, Парламентським видавництвом видано кілька книг, підготовлених Інститутом законодавства, які являють собою збірки-дайджест публікацій у пресі 1917–1921 рр., – матеріалів, що висвітлюють тогочасну громадську думку щодо законотворчої діяльності в Україні. У книгах під назвами «Почуття права», «Будова Української держави», «Револьюція в культурі», «Ми і вони» репринтно відтворені ті статті, що висвітлюють питання формування державної гуманітарної політики, зовнішньої політики

та зовнішньополітичної діяльності, економічної та соціальної політики у контексті законотворчості та законодавчого процесу часів Української революції 1917–1921 рр. Отже, здається досить повчальним вивчення тогочасних публікацій про закон про землю; пояснення до громадянського закону Української Народної Республіки; про законопроект щодо недоторканності особи членів Центральної Ради; закон про самоврядування; закон про виборче право; закон про підданство; закон про передачу хліба врожаю 1918 р. у розпорядження Держави; закон про спекуляцію та боротьбу з нею; закон «о возобновлении винной монополии»; закон про грошові знаки УНР; квартирний закон; законопроект про владу на місцях тощо. Аналіз свідчить: більшість сюжетів того періоду, що збагатили національну пам'ять Українського народу, зберігають свою актуальність й донині. А це, у свою чергу, закладає асоціативні підвалини для формування майбутніх фреймів, прогностична сутність яких полягає у хрестоматійній частотності повторювання подій.

Звичайно, вивчення інформаційних ресурсів національної пам'яті у контексті законотворення – проблема міждисциплінарна. Отже, її результативність у кінцевому результаті залежатиме від спільних зусиль істориків, соціологів, політологів, філологів, правознавців, для яких зазначена тематика мотивована не лише науковими інтересами, а й громадянським сумлінням.

Ганжуров Ю. С. Коммуникативный ресурс законотворчества в формировании национальной памяти

Рассмотрена роль и место парламента в формировании информационных ресурсов законотворчества, которая обеспечивает функционирование национальной памяти языком законов. Обращается внимание на деятельность профильных комитетов по подготовке законодательных актов, связанных с защитой культурного наследия Украины, отдельных слоев граждан, требующих социальной поддержки. Сделан вывод о важности имплементации украинского законодательства по поводу культуры относительно европейских стандартов.

Ключевые слова: *национальная память, парламент, культурное наследие, социальная защита.*

Ganzhurov Y. S. Communicative resource of law-making in national memory forming

The role and the place of the parliament in forming of law-making informational resources that provides functioning of national memory by the language of law. Activity of field-oriented committees on preparation of legal acts connected with the protection of Ukraine's cultural heritage, particular citizenry strata, that are in need of social support, is brought to attention. Conclusion is made about the importance of Ukrainian cultural legislation's implementation into European standarts.

Keywords: *national memory, parliament, cultural heritage, social protection.*